

1.

כללי:

חוקרי אוניברסיטת תל אביב יבצעו את מחקרם ללא פניות וינהגו בתפקידם מתוך שיקולים מקצועיים בלבד. חוקרי אוניברסיטת תל אביב יגלו כל עניין שיש בו, או שעשוי להראות כי יש בו, להטות את המחקר או להשפיע באופן לא ראוי על החלטות הנוגעות לניהול המחקר. גילוי כזה מאפשר לנקוט באמצעים שיבטיחו כי המחקר יבוצע ללא פניות, ובאופן עצמאי ומקצועי.

"מחקר" – מחקר הנערך באוניברסיטת תל אביב, בחברות הבנות ו/או במכונים חיצוניים ו/או מטעם אוניברסיטת תל אביב ו/או שאוניברסיטת תל אביב מרכזת אותו.

"חוקרי אוניברסיטת תל אביב" – הם עובדי אוניברסיטת תל-אביב, גמלאיה, אורחיה, תלמידיה ומשתלמים בתר דוקטורים, המעורבים במחקר לרבות במסגרת לימודיהם לתואר, בתכנון מחקר, בהגשת הצעות מחקר למימון, בניהול המחקר או בדיווחו, או בהחלטות ביחס למסחורו, וכן כל אדם המנצל את משאבי האוניברסיטה ו/או המעורב במחקר עם מי מהאנשים המנויים לעיל.

מובהר כי גופים חיצוניים הרוכשים שירותי מעבדה ממרכזי ציוד באוניברסיטה אינם כפופים לתקנון זה, ואינם שותפים במחקר אוניברסיטאי.

בכל מקום בתקנון זה שבו מופיעה לשון זכר, גם לשון נקבה במשמע, ובכל מקום שבו מופיעה לשון יחיד, גם לשון רבים במשמע, ולהיפך.

2.

מה נחשב לניגוד עניינים במחקר?

ניגוד עניינים במחקר קיים כאשר יש חשש כי שיקול זר יטה את השיפוט העצמאי והמקצועי הדרוש במחקר. ניגוד עניינים יכול שיהיה ממשי או פוטנציאלי.

לצורך בחינת קיומו של ניגוד עניינים: די שמבחינת הנתונים האובייקטיביים ועל סמך שיקולים סבירים המבוססים על ניסיון החיים והשכל הישר, עלול להיווצר מצב של חשש לניגוד עניינים. תחושתו האישית של החוקר בנוגע למידת ההשפעה של השיקולים הזרים, אינה רלבנטית.

ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי:

ניגוד עניינים ממשי הוא מצב שבו קיימת בפועל אפשרות ממשית שהשיפוט העצמאי והמקצועי הדרוש במחקר אקדמי יוטא ע"י שיקול זר.

ניגוד עניינים פוטנציאלי הוא מצב שבו נראה שבמהלך המחקר יתכן כי השיפוט העצמאי והמקצועי של החוקר יוטא, או מצב שעשוי להתפתח לניגוד עניינים ממשי.

"שיקול זר" יכול להיות מכל סוג – אישי, מקצועי, כספי, מסחרי, או כל דבר אחר. הוא יכול להיות של החוקר עצמו, של בני משפחתו הקרובים, של חבריו הקרובים, של גורמים מממנים, או של כל אדם או גוף אחר.

תקנון ניגוד עניינים במחקר

שם ההוראה:

מצבים אופייניים, אך לא ממצים, שבהם מתעוררים ניגודי עניינים הם:

- 2.1 כאשר החוקר (או בני משפחתו הקרובים, חבריו הקרובים, תלמידיו או כל אדם או גוף אחר שאליו יש לו זיקה) קשור לגוף המממן את המחקר באופן שמאפשר לו להפיק רווח כספי ישיר או עקיף, קיים ניגוד עניינים ממשי המחייב גילוי וניהול (ראה סעיף 4 להלן). גם כאשר אין בפועל אפשרות להפיק רווח כספי, עלול להתקיים ניגוד עניינים פוטנציאלי, המחייב גילוי וניהול (וכך גם כאשר אחד מבני האדם המוזכרים לעיל שוקל יצירת קשר עם המממן).
- 2.2 כאשר למממן המחקר יש עניין כספי או עניין לא אקדמי אחר בתוצאות המחקר, כגון מסחרן, לא תמיד קיים ניגוד עניינים ממשי, אך עלול להיות ניגוד עניינים פוטנציאלי המחייב גילוי וניהול.
- 2.3 כאשר המממן או חוקר אוניברסיטת תל אביב (או בני משפחתו הקרובים, חבריו הקרובים או תלמידיו) או כל גוף שאליו יש לחוקר אוניברסיטת תל אביב זיקה או שבו יש לחוקר אוניברסיטת תל אביב עניין, מעוניינים או עשויים להפיק תועלת מדחיית פרסום, מפרסום חלקי או מטעה או מאי פרסום של תוצאות המחקר, קיים ניגוד עניינים ממשי, המחייב גילוי וניהול.
- למניעת ספק, דחייה, פרסום חלקי או אי פרסום תוצאות מחקר משיקולים מקצועיים – אקדמיים של חוקר אוניברסיטת תל אביב לא יהוו כשלעצמם ניגוד עניינים.
- 2.4 כאשר רווח פרטי או תועלת אישית או מקצועית משמעותית (החורגת מקידום מקצועי רגיל) תלויים בתוצאות המחקר, קיים ניגוד עניינים ממשי, המחייב גילוי וניהול.
- 2.5 היות אדם המעורב במחקר בעל עניין אישי שעשוי להיות מושפע מביצוע המחקר או תוצאותיו.
- "עניין אישי" – לרבות עניין אישי של קרובו או עניין של גוף שהחוקר או קרובו מנהלים או חברים או עובדים אחראים בו, או עניין של גוף שיש לכל אחד מהם בו חלק בהון המניות שלו, בזכות לקבל רווחים, בזכות למנות מנהל או בזכות הצבעה. למען הסר ספק מובהר, כי אחזקות מזעריות בתאגידים שמניותיהם נסחרות בבורסה בציבור, במישרין ובעקיפין, במסגרת תיקי ניירות ערך ו/או קרנות נאמנות, פנסיה וכו', כמקובל אצל חלק גדול מהאנשים מהיישוב, לא תחשב כעניין אישי.

3. חובות כלליות:

- 3.1 השיפוט העצמאי, המקצועי ונטול הפניות הנדרש מחוקר אקדמי לא יוטא ע"י שיקולים זרים.
- 3.2 חוקרי אוניברסיטת תל אביב יקיימו חובות גילוי המפורטות בתקנון זה ויצייטו להחלטות של הוועדה לניגוד עניינים.

4. חובות גילוי:**4.1 גילוי בעת הגשת בקשת מימון של מחקר:**

- בכל טופס הגשת הצעת מחקר המוגש לרשות המחקר תיכלל הצהרת החוקר הראשי בדבר העדר ניגוד עניינים, כמפורט בטופס, המתייחסת לכל חוקרי אוניברסיטת תל אביב המעורבים במחקר.
- החוקר הראשי יודא שכל אחד מהפועלים בשיתוף עמו ו/או מטעמו במחקר חתם ו/או יחתום (עם תחילת מעורבותו במחקר) בעצמו על הצהרה לפי הנוסח המצורף **כנספח א'**, והוא ישמור את הצהרותיהם לתיעוד ולביקורת, במשך לפחות שנתיים מתום המחקר.

כל ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי שיתהווה במהלך המחקר ידווח מיד לוועדה לניגוד עניינים.

4.2 גילוי ע"י תלמיד לתואר שלישי:

אל הבקשה לקבלה ללימודים וכן אל הבקשה לאישור הצעת מחקר, המוגשות למדור לתלמידי מחקר, יצורפו הצהרות ניגוד עניינים של התלמיד ומנחה העבודה ביחס למחקר המוצע, אודות הבנת הכללים והתחייבות לפעול לפיהם. נוסח ההצהרות מצורף כנספח ב'.

ככל שהוועדה היחידתית הדנה בקבלת התלמיד ללימודים או בבקשה לאישור הצעת מחקר, תמצא כי קיים חשש לניגוד עניינים, תכריע בכך הוועדה הכללית אוניברסיטאית לתלמידי מחקר. אותה ועדה תהא מוסמכת לדון גם במצבים בהם עולה חשש לניגוד עניינים במהלך לימודיו של תלמיד המחקר.

4.3 הצהרות אד-הוק:

חוקרי אוניברסיטת תל אביב יגלו לוועדה לניגוד עניינים, ביוזמתם, כל ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי המתהווה במהלך מחקרם שלא נגלה בבקשה למימון מחקר, או שהשתנה מאז שנגלה. ניגוד העניינים ידווח מיד עם התהוותו.

5. היוועצות:

חוקרי אוניברסיטת תל אביב רשאים להיוועץ בוועדה לניגוד עניינים כדי לברר אם מצב שבו הם נמצאים מהווה מצב של ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי, וכיצד להימנע ממצב זה או לנהלו.

6. תיעוד:

הצהרות החוקר הראשי הנדונות בסעיף 4.1 וכן ההצהרות שבסעיף 4.3 לעיל, הבקשות להיוועץ בוועדה ותיעוד עבודת הוועדה לניגוד עניינים יתויקו ברשות המחקר וכל רשות המוסמכת לטפל בענייני ניגוד עניינים והפרות של כללי האוניברסיטה תהיה מוסמכת לעיין בהם.

ההצהרות הנדונות בסעיף 4.2 יתויקו בתיק התלמיד במזכירות היחידה בה לומד התלמיד.

7. הוועדה לניגוד עניינים:

7.1 הרכב הוועדה:

הוועדה מורכבת מ-7 חברים: סגן הנשיא למחקר ופיתוח ישמש כיו"ר הוועדה, 4 חברים בדרגת פרופ' מן המגזר המייצגים תחומי מחקר שונים באוניברסיטה, איש ציבור וכן את מנהל רשות המחקר. מנהל רשות המחקר ישמש כמרכז הוועדה. לוועדה יוזמן נציג של חברת "רמות" שישמש כמשקיף (ללא זכות הצבעה).

7.2 הרקטור ימנה את חברי הוועדה שאינם ממונים מכח תפקידם, לרבות איש הציבור. המינוי יהיה לשלוש שנים, וניתן יהיה להאריכו בשלוש שנים נוספות. המינוי יהא טעון את אישור הוועדה המרכזת.

7.3 לא יוחלפו יותר מ-30% מחברי הוועדה בבת אחת, כדי להבטיח רציפות בעבודת הוועדה.

7.4 מספר החברים הדרוש לקיומה של הוועדה הוא 5 חברים.

8.

פעילות הוועדה לניגוד עניינים:

- 8.1 בכל מקרה המובא לידיעת הוועדה לניגוד עניינים, בין אם ע"י רשות המחקר (בעקבות בקשות למימון של חוקרים) בין אם ע"י גילוי של חוקר אוניברסיטת תל אביב ובין אם תוך כדי היועצות של חוקר אוניברסיטת תל אביב עם הוועדה, תדון הוועדה במקרה ותחליט כיצד לפעול.
- 8.2 הוועדה רשאית להחליט כלהלן:
- (1) שהמצב אינו מחייב טיפול כלשהו.
 - (2) שחוקר אוניברסיטת תל אביב הנדון חייב לגלות את ניגוד העניינים לאנשים או לגופים אחרים, כפי שתמצא הוועדה לנכון.
 - (3) שיש לשנות את תכנית המחקר באופן שימנע ניגוד עניינים או שיאפשר את ניהולו.
 - (4) שיש למנות אדם שיבקר באופן עצמאי את תכנונו, את ניהולו או את דיווחו של המחקר.
 - (5) שחוקר אוניברסיטת תל אביב חייב לשחרר עצמו מעניין כספי בגוף המממן את המחקר או בגוף שיש לו עניין לא אקדמי בתוצאות המחקר.
 - (6) שחוקר אוניברסיטת תל אביב חייב לנתק את הקשר בינו ובין האדם או הגוף שבגינו נוצר ניגוד עניינים.
 - (7) שיש לפסול את חוקר אוניברסיטת תל אביב מהשתתפות במחקר, כולו או חלקו.
 - (8) שיש לנקוט בכל צעד אחר הנראה מתאים כדי להימנע מניגוד עניינים או לנהלו.
 - (9) שיש להמליץ לרקטור על העמדה לדין משמעת.
- 8.3 בטרם תכריע אם קיים ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי המחייב ניהול, ומהם האמצעים הראויים לניהולו, תשמע הוועדה את עמדתם של חוקרי אוניברסיטת תל אביב המעורבים ביחס למצב הנדון וביחס לאמצעים הראויים לניהולו, אם הם חפצים בכך. במקרים מיוחדים, יורשו חוקרי אוניברסיטת תל אביב להציג בפני הוועדה עמדות של אחרים, בכתב או בעל-פה.
- 8.4 בבואה להכריע אם קיים ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי המחייב ניהול, ומהם האמצעים הראויים לניהולו, ובאם כללים אלה אינם קובעים הסדרים מפורשים אחרים, תונחה הוועדה ע"י סטנדרטים מקובלים בנדון במוסדות אקדמיים בישראל ובחו"ל.
- 8.5 כל דיוני הוועדה, לרבות אלה שבהם משתתף חוקר אוניברסיטת תל אביב, להוציא הבהרות וחילופי דעות מקדמיים, יקוימו במפגש אישי, ולא בכתב או בדוא"ל. עם זאת, חוקר אוניברסיטת תל אביב רשאי להציג את עמדתו גם בכתב אם הוא חפץ בכך. יישמר תיעוד של תוכן הדיונים.
- 8.6 כל החלטות הוועדה תינתנה בכתב. החלטות ותיעוד של דיוני הוועדה ושל הליך ההכרעה יועמדו לרשות חברי הוועדה והחוקר שעניינו נדון, לפי בקשתם.

- 8.7 בבואה להכריע אם קיים ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי המחייב ניהול ומהם הצעדים הראויים לניהולו, רשאית הוועדה לקבל החלטות זמניות כראות עיניה, כגון השעיית החוקר ממעורבות במחקר, גילוי המצב למממן המחקר, הקפאת כספי המחקר וכיו"ב, וזאת עד למתן החלטה סופית. סמכות זו לא תופעל בלא שתינתן לחוקר הזדמנות להישמע, ולא תינקט כל פעולה שתפגע מעבר לנדרש בהתקדמות המחקר או ביחסים שבין החוקר לגוף המממן.
- 8.8 ערעור על החלטות הוועדה, יישמע בפני הוועדה בצירוף שני חברים: האחד יהיה רקטור האוניברסיטה והשני יו"ר ועדת האתיקה האוניברסיטאית. מספר החברים המזערי הדרוש לקוורום של המליאה הוא 7 חברים בעלי זכות הצבעה, שעמם נמנים יו"ר הוועדה ושני החברים הנוספים.
- 8.9 הוגשה תלונה לרקטור בגין הפרת הוראות תקנון זה, הוא יעביר את בירור התלונה לוועדה אשר תפעל לבירורה ותגיש אליו המלצותיה.
- 8.10 החלטות הוועדה לניגוד עניינים מחייבות את חוקרי אוניברסיטת תל אביב.

9. כללים נוספים:

- 9.1 המידע שמוסר חוקר אוניברסיטת תל אביב לוועדה לניגוד עניינים במחקר יישמר בחסיון.
- 9.2 קיומם של כללים אוניברסיטאיים המטפלים בנושאים נוספים הקשורים למסחור של מחקר, כגון כללים העוסקים בקשר בין עובד אקדמי לגורם עסקי וכללים העוסקים בניצול של המצאות ופטנטים, אינו פוטר את חוקר אוניברסיטת תל אביב מחובותיו לפי תקנון זה.
- 9.3 נוסף על האמור בנוהל זה, חוקרי אוניברסיטת תל-אביב יקיימו דרישות של גורמים המממנים את מחקרם, ביחס לניגוד עניינים וגילוי (כגון דרישות הממשל האמריקני).

נספח א'

אוניברסיטת תל-אביב

הצהרת משתתף במחקר בנוגע ל:

התנהגות ראויה במחקר וניגוד עניינים

שם: _____ תפקיד: _____

טלפון: _____ דוא"ל: _____

שם החוקר הראשי: _____ טלפון: _____

דוא"ל: _____

שם המחקר אליו מתייחסת ההצהרה:

אני מצהיר בזאת בחתימתי, כדלהלן: (נא לסמן ב- X את הסעיפים אליהם מתייחסת הצהרתך).

קראתי את "תקנון התנהגות ראויה במחקר" ואת ה"תקנון ניגוד עניינים במחקר" והבנתי את החובות החלות עלי בגינם.

החוקר הראשי הביא לידיעתי את כללי ניגוד העניינים במחקר ואני מאשר כי אלה ברורים ומובנים לי.

אינני מצוי ואינני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר למחקר.

אני מצוי ו/או אני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר למחקר כמפורט להלן:

תאריך _____ חתימה _____

* הצהרה זו תישמר לתיעוד ולביקורת על ידי החוקר הראשי במשך לפחות שנתיים.

נספח ב'

אוניברסיטת תל-אביב

הצהרת תלמיד מחקר בנוגע ל:

התנהגות ראוייה במחקר וניגוד עניינים

שם התלמיד: _____ טלפון: _____

דוא"ל: _____

שם המנחה: _____ טלפון: _____

דוא"ל: _____

שם עבודת המחקר אליה מתייחסת ההצהרה (במידה שכבר קיים):

אני מצהיר בזאת בחתימתי, כדלהלן: (נא לסמן ב- X את הסעיפים אליהם מתייחסת הצהרתך).

קראתי את "תקנון התנהגות ראוייה במחקר" ואת ה"תקנון ניגוד עניינים במחקר" והבנתי את החובות החלות עלי בגינם.

מנחה העבודה הביא לידיעתי את כללי ניגוד העניינים במחקר ואני מאשר כי אלה ברורים ומובנים לי.

אינני מצוי ואינני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר לעבודת המחקר.

אני מצוי ו/או אני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר לעבודת המחקר כמפורט להלן:

תאריך _____ חתימה _____

הצהרת מנחה עבודת המחקר בנוגע ל:

התנהגות ראוייה במחקר וניגוד עניינים

אני מצהיר בזאת בחתימתי, כדלהלן: (נא לסמן ב- X את הסעיפים אליהם מתייחסת הצהרתך).

קראתי את "תקנון התנהגות ראוייה במחקר" ואת ה"תקנון ניגוד עניינים במחקר" והבנתי את החובות החלות עלי בגינם.

הבאתי לידיעת התלמיד את כללי ניגוד העניינים במחקר והוא אישר בפני כי אילו ברורים ומובנים לו.

אינני מצוי ואינני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר לעבודת המחקר.

אני מצוי ו/או אני צופה שאהיה מצוי במצב של ניגוד עניינים, בהקשר לעבודת המחקר כמפורט להלן:

תאריך _____ חתימה _____